

**ПЕДАГОГИК ДИАГНОСТИКА АСОСИДА МАКТАБГАЧА
ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТИДА МЕТОДИК ИШЛАРНИ ТАШКИЛ
ҚИЛИШ, БОШҚАРИШ ВА МОНИТОРИНГИНИ ЮРИТИШ**

<https://doi.org/10.53885/edinres.2022.6.6.060>

Олимов Содиқ Анвар ўғли,

*Мактабгача таълим ташкилотлари директор ва мутахассисларини
қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириши институти докторанти*

<https://orcid.org/0000-0002-3287-658X>

Аннотация: Ушбу мақолада педагогик диагностика асосида мактабгача таълим ташкилотларида методик ишларни ташкил этиши ва бошқариши учун мутахассисларни тайёрлашнинг такомиллаштирилган модели келтирилиб унинг компонентлари мазмуни очиб берилган.

**ORGANIZATION, MANAGEMENT AND MONITORING
OF METHODOLOGICAL WORKS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL
ORGANIZATION ON THE BASIS OF PEDAGOGICAL DIAGNOSIS**

Olimov Sodiq Anvar o'g'li,

*Doctoral student of the Institute of retraining and advanced training of
directors and specialists of preschool education organizations*

Annotation: This article presents an improved model of training specialists for the organization and management of methodical work in preschool educational institutions on the basis of pedagogical diagnostics and explains the content of its components.

Мактабгача таълим ва тарбия жараёнига илғор тажрибаларни, инновацион ва рақамли технологияларни жорий этиш, янги ўқув методик адабиётларни яратиш орқали таълим сифатини яхшилашга эришилади.

Ўзбекистон Республикаси мактабгача таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясида «Мактабгача ёшдаги болаларни ҳартомонлама интеллектуал, ахлоқий, эстетик ва жисмоний жиҳатдан ривожланиши учун шарт-шароитлар яратиш, мактабгача таълим тизимига инновацияларни, илғор педагогик ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш» каби муҳим вазифалар белгилаб берилган. Ушбу вазифалардан келиб чиққан ҳолда, мактабгача таълим ташкилотларида ўқув-методик таъминотни амалга ошириш ва методик ишларни самарали ташкил қилишнинг илмий асосланган механизмларини ишлаб чиқиш ва амалда жорий этиш муҳим аҳамият касб этади.

Биз мактабгача таълим ташкилотларида методик ишларни самарали ташкил этиш ва бошқаришда педагогик диагностика усулини қўллаш бўйича изланишлар олиб бордик. Педагогик диагностика – бу таълим жараёнини оптималлаштириш, таълим оловчиларга индивидуал ёндашув, шунингдек, ўқув дастурлари ва педагогик таъсир усулларини такомиллаштириш муаммоларини ҳал қилишга қаратилган бошқарув, мониторинг ва баҳолаш усуллари тўпламидир.

Педагогик диагностика асосида мактабгача таълим ташкилотларида методик ишларни ташкил этиш ва бошқаришни йўлга қўйиш тарбиячи фаолиятига шахсга йўналтирилган ёндашувни қўллаш орқали иш самарадорлигини кўтаришга ва мотивация уйғотишга; раҳбарлар ва педагогларнинг фаолиятини, ташхис қилиш ва мувофиқлаштиришга, ташкилотни ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратишга; педагогик кадрларни бошқаришнинг ҳамкорлик тизимига ўтишга имкон беради. Бунинг

учун диагностика тарбиячининг касбий фаолиятидаги мустақил ташкил этувчи бўлиши керак [2].

Олиб борилган назарий ўрганишлар шуни кўрсатдики, педагогик диагностика асосида мактабгача таълим ташкилотларида методик ишларни ташкил этиш ва бошқаришнинг технологик занжирини бошланғич босқичдан ва натижавий босқичга бўлган жараён (мақсадни белгилаш – режалаштириш – ташкил этиш – назорат – тартибга солиш – диагностика – коррекция) сифатида қараш мумкин. Диагностика тарбиячи педагогик фаолиятининг мустақил ташкил этувчисидир, у фаолиятнинг ичига кириб боради ва унинг барча босқичларида (мақсадни белгилаш, режалаштириш, ташкил этиш ва назорат қилиш) мавжуд бўлади.

Шундай қилиб, педагогик диагностика тарбиячининг мактабгача таълим ташкилотларида методик ишларини бошқариш фаолиятида ишлатилиш тавсифи “вертикал” ва “горизонтал турларга эга бўлади. “Вертикал бўйича” педагогик диагностика тарбиячининг барча бошқариш фаолиятининг, унинг барча ташкил этувчиларининг ичига кириб боради, “горизонтал бўйича” эса, унинг ҳар бир ташкил этувчиси диагностик методлар билан тўлдирилган бўлади.

Педагогик диагностика асосида мактабгача таълим ташкилотларида методик ишларни ташкил этиш ва бошқариш жараёнини биз қуйидаги учта бўлим ажратдик:

Диагностика методик ишни бошқаришнинг технологик занжири бошланғич ва натижавий босқичлардан яъни мақсадни белгилаш - режалаштириш – ташкил этиш - назорат – тартибга солиш - диагностика – коррекциядан иборат бўлади;

Педагогик фаолиятга кириб борадиган ва унинг барча босқичларида иштирок этадиган тарбиячи касбий меҳнатининг мустақил ташкил этувчиси сифатида қаралади;

МТТда методик ишни бошқариш жараёнида тарбиячининг шахсий диагностик фаолияти амалга оширилади;

Педагогик диагностика асосида МТТ да методик ишни ташкил қилиш ва бошқариш моделини яратиш орқали педагогларнинг малакасини ошириш ва олий таълим муассасалари “Мактабгача таълим” йўналишлари бўйича самарали касбий тайёргарликни таъминлайдиган дастур ва технологияларни ишлаб чиқиш имкониятлари яратилади [2].

Моделлаштириш жараёнида биз педагогик диагностика лойиҳаларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишга эътибор қаратдик. Фаолиятнинг бундай турлари педагогларнинг келажакдаги режаларини ўзи белгилашига, педагогик диагностика технологиясини ўзлаштиришга ва ундан самарали фойдаланишга, методик ишларни ўрганиш ва уларни ўзгартириш талабларини шакллантиришга, МТТни ривожлантиришга, таълим сифатини яхшилашга ёрдам беради.

Педагогик диагностика асосида мактабгача таълим ташкилотларида методик ишларни ташкил этиш ва бошқариш учун мутахассисларни тайёрлаш моделини қуйидаги 1-расмда ифодаладик.

Мутахассисни тайёрлашуникасбийкомпетенциясини ривожлантиришнинг иккита мантиғидан келиб чиқади: мазмунли-предметли (МТТ да методик ишларни бошқаришнинг замонавий муаммолари бўйича йўналишни белгилаш, педагогик диагностика технологиясини ўзлаштириш, МТТ да методик ишни бошқариш усулларини ишлаб чиқиш) ва шахсий қобилиятли (вазифаларни, мотивларни, касбий фаолиятда тажрибани ва ижодий қобилиятни ривожлантириш).

Моделнинг компонентлари мазмуни очиб берамиз. Дастлаб педагогик диагностика асосида мактабгача таълим ташкилотларида методик ишларни

ташқил этиш ва бошқариш зарурияти асосланади ва мутахассис тайёрлашдаги мақсад белгиланади. Бунда дидактик давр тузилмаси, билимлар жамланмаси дидактик даврни амалга ошириш мақсади, умумий ва қўув дастурни амалга ошириш ва баҳолашнинг аниқ мақсадларни қўйилиши инobatга олинади [2].

1-расм. Педагогик диагностика асосида мактабгача таълим ташкилотларида методик ишларни ташқил этиш ва бошқариш учун мутахассисларни тайёрлаш модели.

Дидактик шарт шароитлар барча қатнашчиларининг ўзаро ҳамкорлик фаолиятини ташқил қилиш, МТТ да методик ишларни бошқаришнинг замонавий муаммолар майдонини аниқлаш, муаммолар майдонини таҳлил қилиш, муаммоларни ҳал қилиш учун диагностик лойиҳани ишлаб чиқиш киради. Ҳар бир дидактик даврда биринчи навбатда МТТ да методик ишларни бошқаришнинг реал ҳолатларини муҳокама қилиш ва педагогик ташхис ёрдамида ечиш учун муаммо танлаш эгаллайди. Бу босқичда мутахассисларнинг қадрий позицияларини аниқлаш содир бўлгани учун, айниқса муҳим, ижтимоий аҳамиятли ва шахсий афзалликларни танлаш,

муаммолар майдонида уларнинг ҳар бирига мўлжал олиш, уларни қабул қилиш ва ҳал қилиш учун шахсий муносабатни шакллантириш амалга оширилади.

Диагностик босқичда МТТ да методик ишларни бошқариш бўйича мутахассиснинг ўз ўзини билим ва кўникмасини баҳолаш, диагностик лойиҳани ва шахсий дастурини ишлаб чиқиш, ўрганиш учун зарурий ахборотни ажратиш, масалани мутақил ҳал қилишга тайёргарликни таҳлил қилиш киради. Бу босқичда илғор хорижий тажрибалар фойдаланиш тавсия этилади [3].

Ўрганиш ва коррекция блокада мутахассиснинг педагогик диагностика асосида мактабгача таълим ташкилотларида методик ишларни ташкил этиш ва бошқариш ишларини ўрганиш жараёни очиб берилган. Бунда диагностик лойиҳани амалга ошириш, ўрганишдаги ютуқлар ва муаммолар, уларни коррекция қилиш назарда тутилади.

Умумлаштирувчи босқичда ўрганиш натижалари баҳоланади, натижалари таҳлил қилинади. Мутахассис тайёргарлиги бўйича қониқиши таҳлил қилинади. Тавсиялар йўриқномалар ишлаб чиқилади.

Ушбу босқичлар амалга оширилиши натижасида педагогик диагностика асосида мактабгача таълим ташкилотларида методик ишларни ташкил этиш ва бошқариш бўйича малкалти мутахассис тайёрланади.

Шундай қилиб, мутахассисларни тайёрлашни иккита тўқнашувчи ҳаракатларнинг кесишиши каби: шахснинг, муаммолар ва шароитларини танлаш субъекти сифатида, ҳамда диагностика асосида МТТ да методик ишларни ташкил қилиш ва бошқариш масалаларини ҳал қилиш бўйича мутахассисни амалий фаолиятга жалб қилиш субъекти сифатида курилади. Ишлаб чиқилган модел мутахассисни МТТда методик ишларни ташкил қилиш ва бошқариш жараёни амалга оширишнинг ташкилий-педагогик шароитларини аниқлашга, мутахассисни таълим маконига олиб киришга ва бошқариш муаммоларини жамoa бўлиб таҳлил қилишга имкон берди.

Фойдаланган адабиётлар рўйхати.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 майдаги ПҚ-4312-сон «Ўзбекистон Республикаси мактабгача таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида»ги қарори.

Морозова Анжела Николаевна, Управление методической работой в дошкольном образовательном учреждении на диагностической основе [Электронный ресурс]: Дис. канд. пед наук : РГБ, 2003.

Давыдова Л.Н. Формирование у будущих учителей умений педагогического диагностирования: Дис. канд. пед наук. - Волгоград, 1995. - 155 с.